

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ

ҰЛТТЫҚ БАНКІ

№ 027 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗИ

2005 жылғы 7 қыркүйек

Қаржы нарығындағы ағымдағы жағдай туралы

1. Инфляция. Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша 2005 жылғы тамыз айында инфляция өткен аймен салыстырғанда төмендеп, 0,2% құрады (2005 жылғы шілде айында – 0,5%). Азық-түлік тауарлары 0,3% арзандады, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 0,4%, ақылы қызмет көрсету – 0,9% қымбаттады.

2005 жылғы тамызда азық-түлік тауарларына бағаның арзандауы жеміс-жидек өнімдеріне бағаның 5,6% маусымдық төмендеуі нәтижесінен болды. Жұмыртқаға бағаның 3,1%, ет және ет тағамдарына – 0,5%, сүт және сүт өнімдеріне 0,2% өскені тіркелді.

Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бағаның негізгі өсімі бензинге – 2,4%, дизель отыны және мазутқа – 1,9% көтерілуінен болды. Бұдан басқа, баспа өнімдері 0,5%, киім мен аяқ киім, жеке гигиена тауарлары, маталар – 0,3% қымбаттады.

Ақылы қызмет көрсету ішінде тұрғын үй-коммуналдық қызмет көрсету саласының өсімі 2005 жылғы тамызда 1,0% құрады. Бұл өсу, бірінші кезекте, газбен жабдықтаудың – 5,9% және сумен жабдықтаудың – 0,1% көтерілуіне байланысты еді. Бұдан басқа, білім беру – 2,0%, денсаулық сақтау қызметтері – 0,7%, мәдениет мекемелерінің қызметтері – 0,2%, көлік қызметін көрсету – 0,1% қымбаттады.

Ағымдағы жылдың басынан бері инфляция деңгейі 4,2% құрады (2004 жылғы қаңтар-тамызда – 3,0%), азық-түлік тауарлары – 4,4%, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 3,0%, ақылы қызмет көрсетулер – 4,9% болды.

2005 жылғы тамыз айында инфляция жылдық көрсетуде 7,9% болды (2005 жылғы шілдеде – 8,2%).

2. Халықаралық резервтер және ақша агрегаттары. 2005 жылғы тамыз айында Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 7807,8 млн. долларға жетті. Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері ағымдағы бағалармен 0,7% (немесе 54,2 млн. долларға) өсті. Қаржы министрлігінің сыртқы борышына қызмет көрсету, Ұлттық қордың активтерін толықтыру және ішкі валюта нарығындағы Ұлттық Банктің операциялары Ұлттық Банктегі Үкіметтің шотына шетел валютасының түсуімен бейтараптандырылды. Нәтижесінде таза валюта қоры (ЕӨВ) 38,7 млн. долларға ұлғайды. Алтындағы активтер жүргізілген операциялар және оның әлемдік нарықтардағы бағасының 1,4% көбеюі нәтижесінде 15,5 млн. долларға өсті.

Елдің халықаралық резервтері тұтастай алғанда (ағымдағы бағалармен), яғни Ұлттық қордың ақшасын қоса алғанда (алдын ала деректер бойынша 5393,3 млн. доллар) 13209,3 млн. доллар болды. Өткен айға өсу 1,7% болды.

2005 жылғы тамызда Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің 3,0% төмендеуі ақша базасының 1,8% ықшамдалып, 554,9 млрд. теңгеге дейін жетуіне себеп болды.

2005 жылғы шілдеде ақша массасы 1,8%-ға кеңейіп 1866,1 млрд. теңгеге жетті. Ақша массасы өсуінің негізгі факторы банк жүйесінің және кредиттік серіктестіктердің ішкі активтерінің 6,8% көбеюі болды.

Айналыстағы қолма-қол ақша шілдеде 2,6%-ға өсіп, 399,5 млрд. теңгеге жетті, ал банк жүйесіндегі және кредиттік серіктестіктердегі депозиттер 1,6% өсіп, 1466,5

млрд. теңгеге жетті. Айналыстағы қолма-қол ақшаның (МО) шілдедегі депозиттермен салыстырғандағы озық қарқыны ақша массасы құрылымындағы депозиттер үлесінің 78,8%-дан 78,6%-ға дейін төмендеуіне себеп болды.

Ақша массасының кеңею қарқынымен салыстырғанда ақша базасының өсу қарқынының алға шығуы ақша мультипликаторы мәнінің 3,33-тен 3,00-ға дейін төмендеуіне байланысты болды.

3. Валюта нарығы. 2005 жылғы тамызда теңгенің АҚШ долларына қарағанда номиналдық нығаюы 0,38% болды (шілденің аяғында бір АҚШ доллары/ 135,84 теңгеден бір АҚШ доллары/135,32 теңгеге төмендеді).

Бір ай ішінде АҚШ долларына қатысты теңгенің бағамы 1 доллар үшін 135,05 теңге - 135,89 теңге шамасында өзгерді. Жыл басынан бері АҚШ долларына қатысты теңгенің құнсыздануы 4,09% құрады.

Тамызда Қазақстан қор биржасындағы биржалық операциялардың көлемі қосымша сауда-саттықтардағы мәмілелерді есепке алғанда шілдемен салыстырғанда 32,36% төмендеді және 784,1 млн.долл. болды (жыл басынан бері – 7,1 млрд.долл.).

Биржадан тыс валюта нарығында операциялардың көлемі 6,4% төмендеді және жедел деректер бойынша 1245,1 млн.долл. болды (жыл басынан бері – 10,8 млрд. долл.).

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы. 2005 жылғы тамызда Қаржы министрлігінің мемлекеттік қазынашылық міндеттемелерін орналастыру бойынша аукцион өткен жоқ.

Бұл ретте 2005 жылғы тамызда мемлекеттік бағалы қағаздарды өтеу сыйақы бойынша төлемдерді есепке алғанда 5,6 млрд. теңге болды. Нәтижесінде Қаржы министрлігінің айналыстағы бағалы қағаздарының көлемі тамыздың соңында 1,4% азайып, 291,9 млрд. теңге болды.

Ұлттық Банк ноталары эмиссиясының көлемі 2005 жылы тамызда 2005 жылғы шілдемен салыстырғанда 5% төмендеп 198,3 млрд. теңгеге жетті, бұл ретте қысқа мерзімде ноталардың кірістілігі өткен аймен салыстырғанда өзгерген жоқ және 2,24% деңгейінде қалды. Сонымен шілдемен салыстырғанда тамызда соңғы аукцион бойынша қысқа мерзімді ноталар дюрациясының 25,8 күннен 18,9 күнге дейін қысқарғаны байқалды. Тамызда Ұлттық Банктің ноталарын, сыйақы бойынша төлемді қоса алғанда, өтеу 222,8 млрд. теңге болды.

Айналыстағы ноталардың көлемі тамыздың соңында 9,1% төмендеп, 224,9 млрд. теңге болды.

2005 жылы тамызда репо, кері репо операциялары, сондай-ақ Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын сатып алу және сату бойынша операциялар жүргізілген жоқ.

5. Банкаралық ақша нарығы. Банкаралық ақша нарығында 2005 жылғы маусыммен салыстырғанда 2005 жылғы шілдеде банкаралық теңгелік депозиттерге өтімді қаражаттарды орналастыру бойынша банктердің белсенділігінің артқаны байқалды.

Маусым айымен салыстырғанда шілдеде орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттердің көлемі 11,9% өсті және 141,6 млрд. теңге болды.

Орналастырылған банкаралық теңгелік депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы маусым айымен салыстырғанда 3,45%-дан 1,95%-ға төмендеді.

Валюталық қарыз алудың банкаралық нарығында АҚШ долларында банкаралық депозиттерді орналастыру бойынша банктердің белсенділігінің артқаны

байқалды. Ағымдағы жылдың шілдесінде долларлық депозиттер 11,2 млрд. АҚШ долларына орналастырылды, бұл маусымдағы операциялар көлемінен 37,8% аз.

2005 жылғы шілдеде орналастырылған долларлық депозиттер бойынша сыйақының орташа алынған ставкасы маусымдағы 3,09%-дан 3,25%-ға дейін өсті.

Банкаралық қарыз алудың қалған түрлері бойынша операциялар шамалы көлемде жасалды.

6. Депозит нарығы. Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2005 жылғы маусыммен салыстырғанда 2005 жылғы шілдеде 1,6% өсіп, 1466,5 млрд. теңгеге жетті.

2005 жылғы шілдеде ұлттық валютадағы және шетел валютасындағы депозиттер көлемінің ұлғаюы байқалды. Мәселен, ұлттық валютадағы депозиттер 0,6% шамалы өсіп, 852,8 млрд. теңге болды, ал шетел валютасындағы депозиттер - 2,9% өсіп, 613,7 млрд. теңгеге дейін жетті. Нәтижесінде, теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 58,7%-дан 58,2%-ға дейін төмендеді.

Заңды тұлғалардың депозиттері 1,4%-ға өсіп, 954,5 млрд. теңгеге, ал жеке тұлғалардың депозиттері 2,0% көбейіп, 512,1 млрд. теңге болды.

Банктердегі халықтың салымдары (резидент еместерді қоса алғанда) бір айда 2,1%-ға өсіп, 520,4 млрд. теңгеге жетті. Шілде айында халық салымдарының құрылымында теңгелік депозиттер 1,5%-ға өсіп, 281,6 млрд. теңгеге дейін көбейді, ал шетел валютасымен депозиттер 2,8%-ға өсті және 238,7 млрд. теңге болды. Нәтижесінде, теңгелік депозиттердің үлес салмағы 2005 жылғы шілдемен салыстырғанда 54,4%-дан 54,1%-ға дейін төмендеді.

Шілде айында банктік емес заңды тұлғалардың теңгелік мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,8% (2005 жылғы маусымда – 3,0%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 9,1% (9,2%) болды.

7. Кредит нарығы. Экономикадағы банктердің кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2005 жылғы шілдеде 3,8% көбейді және 1974,7 млрд. теңге болды.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 4,4% көбейді және 1000,2 млрд. теңге болды, ал шетел валютасымен кредиттер 3,3% өсіп, 974,5 млрд. теңге болды. Нәтижесінде, теңгелік кредиттердің үлес салмағы 2005 жылғы маусыммен салыстырғанда 50,4%-дан 50,7%-ға дейін артты.

Ұзақ мерзімді сияқты, қысқа мерзімді кредиттердің өсу үрдісі байқалады. Сонымен, ұзақ мерзімді кредиттер 5,4% өсіп, 1329,6 млрд. теңге болды, ал қысқа мерзімді кредиттер – 0,8% өсіп, 645,0 млрд. теңге болды. Жиынтығында ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 66,3%-дан 67,3%-ға дейін артты.

Банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне кредиттері маусым айымен салыстырғанда шілде айында 5,9% көбейіп, 399,5 млрд. теңге болды.

Салалық бөлінуде экономиканың сауда (25,4%), өнеркәсіп (17,8%), құрылыс (11,7%) және ауылшаруашылығы (6,9%) сияқты салалары неғұрлым белсенді түрде кредиттелуде.

Маусым айымен салыстырғанда шілде айында банктердің кредиттері бойынша пайыздық ставкалардың төмендеу үрдісі байқалды. Мәселен, банктік емес заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 13,1%-дан 14,0 %-ға дейін көтерілді, ал жеке тұлғаларға берілген кредиттер 19,6%-дан 19,3%-ға дейін төмендеді.

8. Қазақстан Республикасының Ұлттық қоры. Қазақстан Республикасы Президентінің 2005 жылғы 1 қыркүйектегі №1640 Жарлығымен 2004 жылғы Қазақстан

Республикасының Ұлттық қорын қалыптастыру және пайдалану туралы есебі бекітілді. Ұлттық қорға түсімдер 2004 жылы 139,3 млрд. теңге болды. Қордың шотынан 2004 жылы Қорды басқаруға және жыл сайынғы сыртқы аудит жүргізуге байланысты жалпы сомасы 524,2 млн. теңге шығыстар жұмсалды. Инвестициялық қызметтен түскен кірістер 42,5 млрд. теңге, немесе 313 млн. АҚШ долл. (кірістілік – 7,61%) болды.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2005 жылғы 1 қыркүйектегі №1641 Жарлығымен Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражатын орташа мерзімдік перспективаға қалыптастыру және пайдалану тұжырымдамасы мақұлданды. Тұжырымдамада Ұлттық қордың негізгі мақсаттары мен міндеттері айқындалды, Ұлттық қор үшін жинақтаулар қалыптастырудың оңтайлы моделі таңдалды, жинақтау шегі (немесе оның болмауы) көрсетілді, Ұлттық қордың қаражатын пайдаланудың бағыттары баяндалды, Ұлттық қордан шығатын трансферт дамуына бюджеттің барынша нақты байланысы белгіленді.

Тұжырымдамаға сәйкес Ұлттық қордағы жинақтауларды қалыптастырудың оңтайлы моделі ретінде балансталған бюджет әдісі айқындалды. Осы әдіске сәйкес шикізат секторының кірістері толығымен Қорға жіберілетін болады. Осының нәтижесінде бюджеттің жалпы шығыстары мен экономиканың мұнай емес бөлігінен бюджетке түскен түсімдер арасында пайда болған тапшылық Ұлттық қордың трансфертімен теңестіріледі.

9. Халықаралық Валюта қорын және Дүниежүзілік Банкті Басқарушылар кеңесінің жыл сайынғы жиналысы. Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің Төрағасы ағымдағы жылдың 24-25 қыркүйегінде Вашингтонда өтетін Халықаралық Валюта қорын және Дүниежүзілік Банкті Басқарушылар кеңесінің жыл сайынғы жиналысына қатысады. Бұл кездесу ХВҚ, Дүниежүзілік Банк өкілдерінің, орталық банк төрағаларының және қаржы министрліктерінің қатысуымен жыл сайынғы негізде өткізіледі. Жиналыс шеңберінде әлемдік экономикалық өсім, ақша-кредит және фискалды саясат жүргізу, қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету перспективаларына қатысты мәселелер, сондай-ақ кедейшілікпен күрес стратегиясын іске асыру мәселелері талқыланады.

10. «Ақша-кредит саясатын жүргізудің оңтайлы схемасын таңдау» тақырыбына дөңгелеу үстел. Ағымдағы жылдың 21 - 22 қыркүйек аралығында Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі «Ақша-кредит саясатын жүргізудің оңтайлы схемасын таңдау» тақырыбына дөңгелеу үстел өткізеді. Іс-шара ЕурАзЭҚ қатысушы мемлекеттердің орталық (ұлттық) банктерімен ынтымақтастығы туралы келісім шеңберінде өткізіледі. Дөңгелек үстелге қатысушылар ретінде Чехия, Польша, Литва, Израиль, сондай-ақ ТМД елдері орталық банктерінің өкілдері шақырылды.

Дөңгелек үстел ақша-кредит саясатын жүргізу, сондай-ақ ақша-кредит саясаты саласында тәжірибе алмасу кезінде дамыған елдердің және экономикасы өтпелі елдердің орталық банктерінде кездесетін проблемалық мәселелерді талқылау мақсатында ұйымдастырылады.

11. «Қаржы жүйесінің құрамдас бөлігі ретіндегі төлем жүйелері» орталық (ұлттық) банктер өкілдерінің кездесуі. Ағымдағы жылдың 26 – 28 қыркүйек аралығында Алматы қаласында «Қаржы жүйесінің құрамдас бөлігі ретіндегі төлем жүйелері» орталық (ұлттық) банктер өкілдерінің 5-ші жыл сайынғы кездесуі өтеді. Осы кездесуді ТМД (Ресей, Украина, Беларусь, Молдова, Армения, Әзербайжан, Тәжікстан, Қырғызстан) және Латвия, Австрия, Италия, Түркия және Жапония елдерінің орталық банктерінің өкілдерінің қатысуымен Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі өткізеді.

Кездесу бағдарламасында семинарға қатысушылардың өз елдерінің төлем жүйелері бойынша сөз сөйлеулері көзделген. Осы кездесу шеңберінде тәжірибе алмасады және төлем жүйелерін құру және жұмыс істеу аспектілерін, орталық (ұлттық) банк жұмысының негізгі басымдықтарын, төлем жүйелерінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету саласындағы жаңа тәсілдерді, төлем жүйелерін дамыту саласындағы өзекті проблемаларды және қазіргі замандағы үрдістерді бірігіп талқылайды.